

Bekwaamheidseisen leraar vo/bve

Inleiding

Sinds 1 augustus 2017 gelden nieuwe wettelijke bekwaamheidseisen in het onderwijs. Voor de 2e graads lerarenopleidingen van Fontys Hogescholen gelden de bekwaamheidseisen voor de leraar voortgezet onderwijs en de docent educatie en beroepsonderwijs. De bekwaamheidseisen zijn vastgelegd in het [Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel](#).

Ze beschrijven wat leraren minimaal moeten weten en kunnen. De bekwaamheidseisen dienen als ijkpunt voor de tweedegraads lerarenopleidingen van Fontys.

Een werkgroep (PTH, FLOS, FLOT, FHP en FHK) heeft de bekwaamheidseisen uitgewerkt in een overzicht op drie niveaus. Dit document heeft een referentie- en legitimeringsfunctie voor de lerarenopleidingen. De lerarenopleiders dienen de leerresultaten (leeruitkomsten) en hun handelen te toetsen aan de op drie niveaus uitgewerkte bekwaamheidseisen.

Het dagelijks werk in de klas

De leraar ontwikkelt, geeft lessen en begeleidt zijn leerlingen bij het leren. Hij beoordeelt en analyseert regelmatig de resultaten van het leren en plant de voortgang van zijn onderwijs aan de hand van deze resultaten. Zo nodig past de leraar zijn pedagogisch-didactisch handelen daarop aan. De leraar koppelt het resultaat van het leren aan de leerling terug met gerichte feedback. Hij kijkt terug op zijn werk, administreert en bereidt zich voor op de volgende dag. De specifieke invulling van het dagelijks werk van de leraar is afhankelijk van de context waarin hij werkt. Zijn manier van onderwijs geven kan variëren van uitleggen en instructie geven tot begeleiding van (groeps-) leeractiviteiten en praktische opdrachten, van coaching aan individuele leerlingen tot stagebegeleiding in de beroepspraktijk. De samenwerking met collega's kan variëren van regulier overleg, collegiale consultatie, intervisie en samen leren tot samenwerken in zelfstandige teams of andere vormen van onderwijsorganisatie.

	PROPEDEUTISCH NIVEAU	
VAKINHOUELIJK BEKWAAM	De leraar beheerst de leerstof qua kennis en vaardigheden waarvoor hij verantwoordelijk is en licht de theoretische en praktische achtergronden van zijn vak toe.	
VAKDIDACTISCH BEKWAAM	<p>De leraar stelt in zijn voorbereiding lesdoelen op, kan leerstof selecteren en ordenen gebruikmakend van werkvormen, materialen en maakt gebruik van beschikbare media, digitale leermaterialen en –middelen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij onderwijs kan vormgeven gericht op de beroepspraktijk.</p> <p>De leraar kan de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstreren hoe ermee gewerkt moet worden.</p> <p>De leraar geeft feedback op het handelen van zijn leerlingen.</p> <p>De leraar geeft leiding en begeleiding aan leerlingen en stemt zijn klassenmanagement daarop af.</p>	<p>De leraar maakt de verwachtingen en leerdoelen duidelijk aan de leerlingen.</p> <p>De leraar legt de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend uit en laat zien hoe ermee gewerkt moet worden.</p> <p>De leraar gebruikt activiteiten om leerlingen de leerstof te laten verwerken, brengt daarbij variatie aan en begeleidt leerlingen bij die verwerking, stelt vragen en geeft feedback.</p> <p>De leraar evalueert het leren van zijn leerlingen binnen een les ² aan de hand van bijv. de vakinhoudelijke leerdoelen en samenwerkingsdoelen.</p>
PEDAGOGISCH BEKWAAM	<p>De leraar kent de belevingswereld van zijn leerlingen en sluit daarop aan in zijn onderwijs.</p> <p>De leraar creëert een stimulerend, ondersteunend leerklimaat door vertrouwen te wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat te scheppen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen.</p>	<p>De leraar creëert een leerklimaat waarin de leerlingen ruimte voelen voor het maken van vergissingen en fouten.</p> <p>De leraar kan verwachtingen duidelijk maken en eisen stellen aan leerlingen.</p>

POSTPROPEDEUTISCH NIVEAU		EINDNIVEAU ¹
TUSSENNIVEAU		
De leraar kan zijn leerlingen duidelijk maken wat de relevantie is van de leerstof voor beroepspraktijk en vervolgonderwijs. Hij kan daarbij vanuit zijn vakinhoudelijke expertise verbanden leggen met het dagelijks leven,	met werk en met wetenschap passend bij de belevingswereld van de leerlingen en zo bijdragen aan de algemene vorming van zijn leerlingen.	De leraar staat boven de leerstof en kan relaties leggen tussen de leerinhouden van zijn leerlingen.
<p>De leraar volgt de ontwikkeling van zijn leerlingen bij de uitvoering van zijn onderwijs en toetst of de leerdoelen gerealiseerd worden.</p> <p>De leraar ontwerpt samenhangende lessen met passende werkvormen, materialen en maakt adequaat gebruik van beschikbare media, digitale leermaterialen en –middelen.</p> <p>De leraar verantwoordt zijn keuzes op basis van de technische en pedagogisch-didactische mogelijkheden en beperkingen van de digitale leermaterialen en –middelen, leer- en werkvormen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij onderwijs kan vormgeven gericht op de beroepspraktijk.</p> <p>De leraar realiseert adequaat klassenmanagement en geeft leiding en begeleiding aan groepen leerlingen zowel binnen als buiten de context van de school gericht op de beroepspraktijk.</p> <p>De leraar maakt de verwachtingen en leerdoelen duidelijk en motiveert leerlingen.</p>	<p>De leraar legt de leerstof aan zijn leerlingen begrijpelijk en aansprekend uit en laat zien hoe ermee gewerkt moet worden en speelt daarbij in op de taalbeheersing en taalontwikkeling van zijn leerlingen.</p> <p>De leraar laat leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof verwerken, brengt daarbij variatie aan en differentieert bij instructie naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat de leraar loopbaanoriëntatie en begeleiding gericht inzet tijdens de instructie.</p> <p>De leraar laat leerlingen met gerichte activiteiten de leerstof verwerken, brengt daarbij variatie aan en geeft begeleiding bij de verwerking, stelt stimulerende vragen en geeft opbouwende en gerichte feedback op de taak en aanpak door de leerling.</p> <p>De leraar signaleert leerproblemen en zoekt indien nodig met hulp van collega's oplossingen of verwijst door.</p>	<p>De leraar kan samenhangende lessen uitwerken met passende werkvormen, materialen en media afgestemd op het niveau en de kenmerken van zijn leerlingen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij onderwijs kan vormgeven gericht op de beroepspraktijk.</p> <p>De leraar creëert een stimulerend, ondersteunend leerklimaat door vertrouwen te wekken bij zijn leerlingen en een veilig pedagogisch klimaat te scheppen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen.</p> <p>De leraar creëert een leerklimaat waarin de leerlingen ruimte voelen voor het maken van vergissingen en fouten.</p>

¹ In het eindniveau toont de student aan dat hij startbekwaam is.

² Onder lessen wordt ook verstaan cursusonderdelen, bijeenkomsten, project, etc.

Door het jaar heen

De leraar stelt een onderwijsprogramma samen om uitvoering te geven aan wat moet worden geleerd (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, eisen beroepspraktijk, eisen school en dergelijke). Binnen zijn programma en aanpak zorgt hij voor mogelijkheden om te differentiëren naar niveau en kenmerken van zijn leerlingen. Hij plant en organiseert zijn werk en evalueert geregeld zijn lessen en onderwijsprogramma's, ook met collega's. Waar nodig stelt hij deze lessen en programma's bij en/of verbetert ze. Ook onderhoudt en ontwikkelt hij zijn eigen bekwaamheid.

	PROPEDEUSENIVEAU	
VAKINHOUELIJK BEKWAAM	De leraar beheerst de leerstof qua kennis en vaardigheden waarvoor hij verantwoordelijk is en kent de theoretische en praktische achtergronden van zijn vak.	De leraar kan de leerstof op een begrijpelijke en aansprekende manier samenstellen, uitleggen en demonstren hoe ermee gewerkt moet worden.
VAKDIDACTISCH BEKWAAM	De leraar brengt in zijn les een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, vakinhoud en inzet van de gebruikte methodieken en middelen. De leraar heeft kennis van verschillende leer- en onderwijstheorieën die voor zijn onderwijspraktijk relevant zijn en kan die herkennen in het leren van zijn leerlingen. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit onder andere in dat hij zich verdiept in de theoretische en praktische aspecten van leren op de werkplek. De leraar vraagt advies aan directe	collega's over het uitvoeren van onderwijs en het organiseren van leren.
PEDAGOGISCH BEKWAAM	De leraar signaleert verzuim en andere factoren die de studievoortgang	belemmeren en onderneemt zo nodig actie.

POSTPROPEDEUTISCH NIVEAU

	TUSSENNIVEAU	EINDNIVEAU ¹
	De leraar kan de relatie van de leerstof voor zijn vak met de kerndoelen, eindtermen en eindexamenprogramma's toelichten. De leraar heeft zich theoretisch en praktisch verdiept in de leerstof voor dat deel van het curriculum waarin hij werkt (praktijkonderwijs, vmbo, onderbouw havo/vwo, mbo). In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij actuele kennis heeft van beroepen in de branche(-s) waarvoor hij opleidt en verband kan leggen tussen de leerstof en de kwalificatiedossiers.	De leraar overziet de opbouw van het curriculum van zijn vak, de plaats van zijn vak in het curriculum van de opleiding en de doorlopende leerlijnen. De leraar kan toelichten hoe zijn onderwijs voortbouwt op het voorgaande onderwijs en voorbereidt op vervolgonderwijs (zoals mid-
	De leraar brengt in samenhangende lessen een duidelijke relatie aan tussen de leerdoelen, het niveau en/of de kenmerken van zijn leerlingen, de vakinhoud en de inzet van verschillende methodieken en middelen. De leraar kan verschillende methodes (onder meer methodes ten behoeve van beroepsgericht onderwijs) van zijn vakgebied vergelijken en criteria opstellen waarmee de leraar methodes kan selecteren voor zijn onderwijs. De leraar kan beschrijven hoe een leerplan in elkaar zit en kan de criteria toelichten waaraan een goed leerplan moet voldoen. De leraar vraagt advies aan collega's of andere deskundigen binnen de context van de schoolorganisatie.	De leraar kan verschillende vormen en doelen van evalueren en toetsen benoemen. De leraar kan passende en betrouwbare toetsen kiezen, maken of samenstellen. De leraar kan toetsresultaten beoordelen, analyseren en interpreteren om de kwaliteit van toetsen te beoordelen. De leraar evalueert het leren van zijn leerlingen en volgt daarmee de voortgang van zijn leerlingen binnen een serie van samenhangende lessen ³ aan de hand van de leerdoelen en vakinhoud. De leraar volgt bij de uitvoering van zijn onderwijs de ontwikkeling van zijn leerlingen. Hij toetst en analyseert regelmatig en adequaat of de leerdoelen gerealiseerd worden en hoe dat gebeurt. Hiervoor ontwerp de leraar een onderwijsprogramma incl. een valide toetsinstrument en vraagt feedback van leerlingen. Deze feedback samen met zijn eigen analyse gebruikt de leraar voor een gericht vervolg van het onderwijsleerproces. Op basis van zijn analyse stelt hij zo nodig zijn onderwijs vakdidactisch bij. De leraar kan verschillende methodes (onder meer methodes ten behoeve van beroepsgericht onder-
	De leraar kan in het kader van loopbaanoriëntatie en -begeleiding de leerling stimuleren en motiveren. In de context van het beroepsgerichte	debaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs, andere vervolgoopleidingen) of de beroepspraktijk. De leraar kan de samenhang tussen de verschillende verwante vakken, leergebieden en lesprogramma's benoemen. De leraar kan verschillende manieren toepassen om zowel met behulp van als los van een methode te differentiëren en recht te doen aan verschillen tussen leerlingen. Hij kan de methode aanvullen en verrijken. De leraar kan onderwijs uitvoeren en leren organiseren waarbij hij de samenwerking, zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid van leerlingen stimuleert. De leraar kan bruikbare en betrouwbare voortgangsinformatie verzamelen en analyseren en op grond daarvan zijn onderwijs waar nodig bijstellen.
	De leraar kan in het kader van loopbaanoriëntatie en -begeleiding de leerling stimuleren en motiveren. In de context van het beroepsgerichte	De leraar kan ontwikkelings-, gedragsproblemen en -stoornissen signaleren en indien nodig met hulp

³ Onder lessen wordt ook verstaan cursusonderdelen, bijeenkomsten, project, etc.

Context van de schoolorganisatie en samenleving

De leraar werkt in een organisatie met een eigen identiteit en visie. Met zijn collega's vormt hij een professionele gemeenschap, waarin wordt samengewerkt, geleerd en ontwikkeld. In deze context kan hij zijn onderwijs professioneel verantwoorden. Daarnaast heeft hij contacten met ouders en anderen die voor de ontwikkeling van een leerling belangrijk zijn. Dat zijn bijvoorbeeld deskundigen binnen en buiten de school, samenwerkingspartners van de school of, in het kader van bijvoorbeeld werkplek-leren mensen in het bedrijfsleven zoals praktijkopleiders.

	PROPEDEUSENIVEAU	
VAKINHOUELIJK BEKWAAM		
VAKDIDACTISCH BEKWAAM	De leraar reflecteert op zijn vakdidactische aanpak en stelt leerdoelen op en werkt zo planmatig aan zijn eigen ontwikkeling.	De leraar legt uit en verantwoordt de inhoud en zijn vakdidactische aanpak van zijn onderwijs aan de hand van de concepten (theorieën, principes, wetmatigheden) uit de kennisbases.
PEDAGOGISCH BEKWAAM	De leraar kan zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen uitleggen en verantwoorden.	De leraar reflecteert op zijn pedagogische aanpak en stelt leerdoelen op en werkt zo planmatig aan zijn eigen ontwikkeling.

POSTPROPEDEUTISCH NIVEAU		
	TUSSENNIVEAU	EINDNIVEAU ¹
	De leraar kan de relatie van de leerstof voor zijn vak met de kern-doelen, eindtermen en eindexamenprogramma's toelichten. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit in dat hij actuele kennis heeft van beroepen in de branche(-s) waarvoor hij opleidt en verbanden kan leggen tussen de leerstof en de kwalificatiedossiers.	De leraar kan vanuit zijn inhoudelijke expertise in samenwerking met zijn collega's en de omgeving van de school bijdragen aan de breedte, de samenhang en de actualiteit van het curriculum van zijn school. In de context van het beroepsgerichte onderwijs houdt dit ook in dat hij in staat is samen met praktijkbegeleiders leerlingen te begeleiden in de werkcontext.
	De leraar reflecteert op zijn vakdidactische aanpak en gebruikt feedback van anderen om zijn eigen ontwikkeling te sturen.	De leraar reflecteert op zijn vakdidactische aanpak en gebruikt feedback van anderen om zijn eigen ontwikkeling te analyseren, bij te stellen en zelfsturing te geven.
	De leraar kan zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen uitleggen en verantwoorden.	De leraar kan zijn onderwijs en zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen uitleggen en verantwoorden aan anderen die bij de leerlingen betrokken zijn.
	De leraar reflecteert op zijn pedagogische aanpak, gebruikt feedback van anderen om zijn eigen ontwikkeling te sturen en stelt leerdoelen op en werkt zo planmatig aan zijn eigen ontwikkeling.	De leraar reflecteert op zijn pedagogische aanpak en gebruikt feedback van anderen om zijn eigen ontwikkeling te analyseren, bij te stellen en zelfsturing te geven. De leraar vraagt advies aan deskundigen buiten de context van de schoolorganisatie.
		De leraar levert een bijdrage aan burgerschapsvorming en de ontwikkeling van de leerling tot een zelfstandige en verantwoordelijke volwassene. In de context van beroepsgericht onderwijs gaat het hier om de begeleiding van de leerling bij zijn oriëntatie op beroepen en het ontwikkelen van beroepsidentiteit.

Professionele basis voor goed leraarschap

De leraar heeft een kritisch-reflectief en onderzoekende houding en neemt bestaande (en zijn eigen) opvattingen en praktijken binnen het onderwijs niet als vanzelfsprekend aan. Hij is zich ervan bewust dat het onderwijs steeds evolueert en geeft zo een veranderende maatschappij mede vorm. Hij is door innovatiegerichtheid bereid om gericht aan zijn professioneel handelen te werken waarbij problemen of vragen uit de onderwijspraktijk uitgangspunt zijn. De leraar werkt en geeft zelf sturing aan zijn leerloopbaan.

KERNKWALITEITEN

INNOVATIEF EN ONDERNEMEND

De leraar verbindt de contexten van onderwijs, beroepspraktijk en burgerschap tot betekenisvol (beroeps)onderwijs.

Hij beschikt daartoe over kennis van de aansluiting tussen (vervolg)onderwijs en arbeidsmarkt en kent de diverse innovatieve praktijken waarin wordt samengewerkt tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Hij onderkent daarbij de verschillende belangen van de onderwijs- en beroepspraktijk en gaat op zoek naar het leerpotentieel op de grens van beide contexten (constructieve frictie). Hij bouwt, onderhoudt en benut een duurzaam lerend netwerk in de regio en creëert de ruimte die nodig is voor co-creatie met studenten, collega's en regionale werkgevers.

SAMENWERKEND

De leraar handelt als lid van een team binnen het leernetwerk rondom de leerling, dat zich zowel in de school als daar buiten bevindt. Hij is daarbij effectief in zijn communiceren, is proactief, reflectief, nieuwsgierig en verbindt partijen met elkaar.

KRITISCH, ONDERZOEKEND EN ONTWIKKELINGSGERICHT

De leraar heeft een kritisch-reflectieve houding ten opzichte van zowel het eigen handelen als de context waarin hij zich bevindt met de bedoeling de beroepscontext steeds te verbeteren en te vernieuwen. Dit betekent dat de leraar vraagstukken en nieuwe ontwikkelingen in de praktijk kritisch en systematisch leert te onderzoeken, zodat hij actief kan bijdragen aan creatieve oplossingen. De leraar heeft het lef én het vermogen om zelf na te denken over de doelen en de kwaliteit van onderwijs, de eigen visie daarop kunnen onderbouwen en daarover met anderen (zoals leerlingen, collega's, ouders) in gesprek te gaan. De leraar ziet het 'blijven leren' als een middel om de toekomstbestendige leraar te kunnen zijn.

Voor meer informatie neem contact op met:

Fontys.lerarenopleidingvobve@fontys.nl

Lerarenopleidingen vo/bve Fontys Hogescholen

PTH, FLOS, FLOT, Pedagogiek, Kunsten

Dit document is vastgesteld op 9 april 2018 in het directeurenoverleg Domein Educatie Fontys.

© 2018 Fontys Hogescholen

De inhoud van deze uitgave is binnen de lerarenopleidingen van Fontys Hogescholen vrijelijk te gebruiken, mits voorzien van adequate bronvermelding.

